

PROCLAMAREA INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI

1. **CONTEXTUL GENERAL:** Independența națională, ca atribut al statului național român, a fost o prevedere inclusă în acțiunea și programele pașoptiste. Clasa politică din România, în frunte cu domnitorul Carol I, a căutat pe toate căile să realizeze obținerea acestui obiectiv. Conservatorii, la fel ca prințul Carol, au optat pentru calea diplomatică în obținerea independenței, deoarece nu puneau în pericol integritatea și putea fi mai puțin costisitoare. În schimb, liberalii și, în special, aripa lor radicală sperau să obțină acest deziderat prin mijloace radicale, chiar prin război.

La 27 aprilie 1873, domnitorul Carol I a pus în discuția guvernului conservator problema independenței de stat a României. Se pornea de la faptul că legăturile de suzeranitate cu Imperiul Otoman au devenit simbolice în deceniul al optulea al secolului al XIX-lea. România a deschis primele agenții diplomatice în străinătate, a lichidat jurisdicția consulară otomană și se pregătea să semneze convenții comerciale, telegrafice și poștale cu Austro-Ungaria, Rusia, Anglia și Italia. Toate aceste acțiuni dovedeau afirmarea României pe plan internațional, ca un stat de sine stătător. Reizbucnirea Crizei Orientale, în 1875, prin răscoalele din Bosnia și Herțegovina, extinderea luptei antiotomane în 1876, prin participarea bulgarilor, sârbilor și muntenegrenilor, au creat condiții favorabile schimbării statutului internațional al României. În 1876, prim-ministrul Lascăr Catargiu a adresat o circulară reprezentanților diplomați români din străinătate, prin care se definea poziția internațională a României, „separată de Turcia”. Agenții diplomați au primit sarcina de a sonda opinia Marilor Puteri în legătură cu atitudinea României. După instalarea noului guvern liberal, în 1876, Mihail Kogălniceanu a trimis o nouă notă diplomatică cu o amplă argumentație, bazată pe considerente istorice și politice, în care se preciza atitudinea României față de evenimentele din Balcani. Nota susținea recunoașterea individualității statului român și delimitarea insulelor Dunării. Ea revendica și recunoașterea independenței

României. La Viena și Berlin, revendicările au fost considerate corecte și moderate, dar Austro-Ungaria și Prusia nu au luat o hotărâre în privința recunoașterii independenței. Conferința de la Constantinopol, din decembrie 1876, a fost folosită de diplomația română pentru a încerca rezolvarea problemei țării noastre. Prim-ministrul român a pregătit programe cu două variante – una maximală, de obținere a independenței, și a doua variantă, minimală, de recunoaștere a neutralității de durată, garantată de Marile Puteri. Respingerea variantei minimale, precum și articolele 1 și 7 ale Constituției otomane promulgate de Poartă, în decembrie 1876, potrivit cărora țara noastră apărea ca „provincie privilegiată”, au nemulțumit elitele politice din România. Guvernul României, prin intermediul lui I.C. Brătianu, stabilise încă din toamna anului 1876 contacte cu Rusia, dar tratativele nu au avut un rezultat imediat pentru România. De abia la 4 aprilie 1877 s-a semnat Convenția româno-rusă de către M. Kogălniceanu și contele Stuart, reprezentantul Rusiei. Convenția reglementa raporturile dintre România și Rusia, în condițiile unui conflict rusootoman. Rusia se angaja să respecte inviolabilitatea teritorială a României, iar guvernul aproba trecerea trupelor rusești pe teritoriul țării, pe un traseu stabilit de autoritățile române. Aprovizionarea armatei se făcea pe banii armatei țariste. Tensiunile dintre România și Imperiul Otoman au atins punctul culminant la mijlocul lunii aprilie, când relațiile dintre cele două state au fost suspendate, la inițiativa otomanilor. La 2 mai 1877, M. Kogălniceanu a definit poziția internațională „de facto” a României, printr-o circulară adresată guvernelor europene. Incidentele de la Dunăre, în zona Giurgiu, Oltenița și Bechet, au deschis o polemică în Adunarea Deputaților, între guvern și opoziție. La 9/21 mai 1877, conform dorinței cetățenilor și la interelările opoziției, M. Kogălniceanu a declarat independența României. La propunerea lui N. Flea, Adunarea Deputaților a votat o moțiune prin care s-a hotărât independența României. În aceeași zi, Senatul a adoptat o moțiune asemănătoare, prezentată de Dimitrie Ghica. Locuitorii Capitalei au organizat manifestări deosebite pentru a sărbători hotărârea luată de Parlament, cântând „Deșteaptă-te române” și fluturând drapelul tricolor. A doua zi, la 10/22 mai, membrii Parlamentului și reprezentanții autorităților l-au felicitat pe Carol pentru a unsprezecea aniversare a domniei, numindu-l „întâiul oștean și domnul României libere și independente”, aclamându-l în calitate de suveran al unei țări independente. Mihail Kogălniceanu i-a însărcinat pe agenții diplomați ai României din străinătate să anunțe guvernele europene de votul Parlamentului. Atitudinea Marilor Puteri europene a fost rece și rezervată, chiar ostilă din partea Imperiului Otoman, care a anunțat că își păstrează toate drepturile asupra României. Era clar pentru toată lumea că independența proclamată trebuia câștigată pe calea armelor. Printre primele acțiuni adoptate din ziua proclamării independenței, care afirmau noul statut al

României, au fost înființarea Ordinului „Steaua României” și anularea tributului către Poartă, în sumă de 914.000 lei.

2. **SURSE ISTORICE:** „...Suntem independenți; suntem națiune de sine stătătoare. (...) Suntem în stare de rezel cu turcii; legăturile noastre cu Înalta Poartă sunt rupte și, când va fi ca pacea să se facă, nu cred că un singur român va mai consimți ca România să reintre în pozițiunea ei de mai înainte, rău definită, hibridă și jignitoare. (...) Așadar, d-lor deputați, nu mai am cea mai mică îndoială și frică de a declara în fața reprezentanței naționale că noi suntem o națiune liberă și independentă. Însă, d-lor, acum încep greutățile, fiindcă noua noastră condițiune cu definirea independenței noastre într-un mod mai determinat și mai absolut trebuie să fie acceptată de Europa”. (Mihail Kogălniceanu, Texte social-politice alese)
3. **BIBLIOGRAFIE:** - Nichita Adăniloie, Independența națională a României, București, Editura Academiei R.S.R., 1986. - Nicolae Ciachir, Războiul pentru independența României în contextul european 1875-1878, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977. - G. Cliveti, România și puterile garante 1856-1878, Iași, Editura Universității Al. I. Cuza, 1988. - Apostol Stan, Putere politică și democrație în România 1859-1918, București, Editura Albatros, 1995. - Istoria Românilor, Vol. VII, Tom I, Constituirea României Moderne 1821-1878, București, Editura Enciclopedică, 2004.
4. **CRONOLOGIE:**
 - 4/16 aprilie 1877 – Convenția româno-rusă de la București
 - 12/24 aprilie 1877 – Rusia declară război Porții Otomane
 - 9 mai 1877 – Sesiunea Extraordinară a Adunării Deputaților a proclamat independența de stat a României
 - 10 mai 1877 – Membrii Corpurilor legiuitoare de la București adresează felicitări principelui Carol I pentru calitatea de suveran al unui stat independent
 - 23 ianuarie/4 februarie 1878 – Semnarea Armistițiului de la Adrianopol dintre Rusia și Imperiul Otoman
 - 19 februarie/ 3 martie 1878 – Tratatul ruso-otoman de la San Stefano
 - Iunie – iulie 1878 – Congresul de la Berlin, în vederea revizuirii Tratatului de la San Stefano

CONDIȚIONAREA INDEPENDENȚEI ROMÂNIEI

– MARILE PUTERI ȘI CONGRESUL DE LA BERLIN (1878) –

1. **CONTEXTUL GENERAL:** Congresul de la Berlin (13 iunie-13 iulie 1878) a constituit o importantă reuniune diplomatică a principalelor puteri europene ale vremii. Congresul s-a desfășurat în urma conflictului dintre Imperiul Țarist și, respectiv, cel otoman (1877-1878) și a avut drept scop principal reorganizarea spațiului Europei de Sud-Est, după conflict. Cancelarul Otto von Bismarck a fost cel care a încercat să asigure un echilibru al balanței de putere, între interesele divergente avute în zonă de Marea Britanie, Imperiul Austro-Ungar și Imperiul Rus.

Congresul de la Berlin, din 1878, a fost organizat la inițiativa cancelarului Otto von Bismarck, deoarece puterile occidentale erau nemulțumite că, prin prevederile Tratatului de la San Stefano (februarie 1878), Rusia a căpătat o influență prea mare în Europa de Sud-Est. Astfel, prin acest tratat, se prevăzuse crearea unei Bulgarii autonome, de fapt, un avanpost al intereselor rusești în zona strâmtorilor Bosfor și Dardanele, precum și dreptul rușilor de a interveni în toate problemele creștinilor din Imperiul Otoman. Puterile europene participante la Congresul de la Berlin au fost Germania, Marea Britanie, Austro-Ungaria, Franța, Imperiul Otoman, Italia și Imperiul Țarist. România a fost invitată și ea, însă reprezentanții ei au avut doar dreptul să facă o declarație în timpul lucrărilor. Ca urmare a deciziilor, principatul autonom al Bulgariei era micșorat față de varianta prevăzută în pacea de la San Stefano. Pe o parte a teritoriului, înființa provincia autonomă Rumelia, condusă de un guvernator creștin, numit de Poartă. Austro-Ungaria a primit spre administrare Bosnia și Herțegovina, iar Anglia a preluat Insula Cipru, ca urmare a unei înțelegeri cu Poarta. În privința României, au fost păstrate prevederile Tratatului de la San Stefano, și anume: recunoașterea independenței României, cedarea în favoarea Rusiei a sudului Basarabiei (județele Cahul, Ismail și Bolgrad) la schimb cu Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor pentru România. Concomitent, la Berlin au fost făcute și presiuni asupra reprezentanților români, Ion Brătianu și Mihail Kogălniceanu, prin care se condiționează recunoașterea independenței țării de acordarea cetățeniei române tuturor locuitorilor necreștini din România (modificarea articolului 7 al Constituției din 1866). Congresul de la Berlin a consacrat recunoașterea internațională a independenței de stat, pe care România și-o proclamase cu un an mai înainte. Astfel, România și-a dobândit egalitatea juridică cu toate statele suverane. Concomitent, s-a deschis drumul către reglementarea

regimului Dunării. Austro-Ungaria era constant preocupată de regimul juridic al fluviului, pe care dorea să îl subordoneze intereselor sale economice. S-a prevăzut menținerea regimului de liberă navigație pe fluviu, în virtutea căruia s-au impus dărâmarea tuturor forturilor de pe malurile fluviului în aval de Porțile de Fier și interzicerea navigației bastimentelor de război pe aceeași porțiune. Austro-Ungaria a obținut dreptul de a efectua lucrările de la Porțile de Fier și de a percepe taxele necesare pentru acoperirea cheltuielilor. Comisia Europeană a Dunării, din care urma să facă parte și România, a fost menținută, extinzându-și competența până la Galați, în completă independență față de autoritatea de stat. Brațul Chilia a intrat sub controlul absolut al Rusiei. Comisia urma să elaboreze un regulament de navigație și poliție fluvială, aplicabil numai pe porțiunea Porțile de Fier - Galați, și asemănător celui deja existent pentru Dunărea maritimă. Recunoașterea independenței de stat a României nu a fost însoțită și de garantarea neutralității.

Ca stat care se bucura de independență deplină, România a putut să-și înfăptuiască nestingherită politica externă și internă. S-au creat condițiile pentru desăvârșirea unității naționale de stat prin unirea celorlalte teritorii românești aflate sub dominație străină, Transilvania, Bucovina și Basarabia cu România. În același timp, ca urmare a încordării relațiilor dintre noul stat român și Rusia, România s-a îndreptat spre o nouă alianță politico-militară și care să-i apare statu-quo-ul teritorial și statutul politico-juridic. Raportul de forțe din Europa era diferit. Franța era slăbită după 1871, iar Londra era dezinteresată de evoluțiile din Balcani, singurele țări care puteau reprezenta o contrapondere față de influența rusă și care putea frâna expansionismul Petersburgului fiind Germania și Austro-Ungaria. În ciuda relațiilor tensionate cu Viena, nu numai din pricina Transilvaniei, dar și din cea a chestiunii Dunării și a raporturilor comerciale, I.C. Brătianu s-a apropiat treptat de Puterile Centrale, ajungându-se în 1883 la semnarea unui tratat de alianță cu Austro-Ungaria. La acesta au aderat ulterior Germania și Italia.

2. **SURSE ISTORICE:** „...Negreșit că independența în condițiunile în care ne este acordată, fără garanție de neutralitate, nu cum îi este acordată Belgiei, este departe de a corespunde așteptărilor țării, și poziția noastră trebuie să inspire cu atât mai mare îngrijire, cu cât nicio voce amică nu s-a ridicat în Congresul de la Berlin în favoarea României spre a o feri de sacrificiul ce i se impunea. Căci atât de greu e zdruncinată deja România prin evenimentele din urmă și consecințele lor, încât chiar și numai perspectiva unei noi conflagrații nu poate decât a ne inspira grija cea mai mare. Noi credem că este mai mult decât imprudent din parte-ne de a ne pune chiar cestiunea: în ce parte a balanței am arunca și noi forțele noastre în cazul vreunui conflict”. (Mihai Eminescu, „Presa”, în Opere, vol. XI, 1984) „...Art. 43. Înaltele părți contractante recunosc independența României legând-o de condițiunile expuse în următoarele două articole. Art. 44. În România, deosebirea credințelor religioase și a confesiunilor nu va putea fi opusă nimănui ca un motiv de excludere sau de incapacitate în ceea ce privește bucurarea de drepturi civile și politice, admiterea în sarcini publice, funcțiuni și onoruri sau exercitarea diferitelor profesii și industrii în orice localitate ar fi. Libertatea și practica exterioară a oricărui cult vor fi asigurate supușilor pământeni ai statului român, precum și străinilor (...). Naționalii tuturor puterilor, comercianți sau alții, vor fi tratați în România fără deosebire de religie, pe piciorul unei desăvârșite egalități. Art. 45. Principatul României retrocedează M.S. Împăratului Rusiei porțiunea teritoriului Basarabiei despărțită de Rusia în urma tratatului de la Paris din 1856 și care la apus se mărginește cu talvegul Prutului, iar la miază-zi cu talvegul brațului Chiliei și cu gura Stari-Stambulului (...) Art. 53. Comisiunea Europeană a Dunării, în sânul căreia va fi reprezentată România, este menținută în funcțiile ei, pe care le va exercita de acum înainte cu o desăvârșită independență de autoritatea teritorială până la Galați. Toate tratatele, aranjamentele, actele și hotărârile care privesc drepturile, privilegiile, prerogativele și îndatoririle sale sunt confirmate...”. (Tratatul de la Berlin, în I.Oncescu, I.Stanciu, E.Ploeanu, Texte și documente privind istoria modernă a României, vol.II, 1866-1918)
3. **BIBLIOGRAFIE:** - Florin Constantiniu, O istorie sinceră a poporului român, București, Editura Univers Enciclopedic, 1997. - Nicolae Isar, Istoria modernă a românilor, București, Editura Universitară, 2006.